CENTRUM MEDYCZNE KSZTAŁCENIA PODYPLOMOWEGO

Program specjalizacji

ZDROWIE PUBLICZNE

Program podstawowy dla lekarzy po stażu podyplomowym
(bez żadnej specjalizacji)

Warszawa 2002

Program specjalizacji przygotował zespół ekspertów:

Prof. dr hab. med. Alfred Owoc - konsultant krajowy
Prof. dr hab. med. Marian Sygit - przedstawiciel konsultanta krajowego
Prof. dr hab. med. Leszek Wdowiak – przedstawiciel konsultanta krajowego
Dr hab. med. Jerzy T. Marcinkowski - przedstawiciel konsultanta krajowego
Dr n. med. Piotr Tyszko - przedstawiciel konsultanta krajowego
Dr med. Aleksander Tulczyński – przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Medycyny Społecznej i Zdrowia Publicznego
Prof. dr hab. med. Jerzy Leowski – przedstawiciel CMKP
Dr n. med. Jacek Putz – przedstawiciel NRL

1. Cele studiów specjalizacyjnych

Założenia programowe specjalności lekarskiej pod nazwą zdrowie publiczne wynikają z definicji tej dyscypliny wiedzy, zaproponowanej w roku 1920 przez C.E.A. Winslowa. Definicja ta, w swojej pierwotnej wersji brzmiała następująco:

> *„Zdrowie Publiczne to nauka i sztuka zapobiegania chorobom, przedłużania życia i promocji zdrowia fizycznego poprzez wysiłek społeczności, higienę środowiska, kontrolę zakażeń, nauczanie zasad higieny indywidualnej, organizację służb medycznych i pielęgniarskich ukierunkowaną na zapobieganie chorobom i wczesne ustalanie diagnozy, rozwój mechanizmów społecznych zapewniających każdemu indywidualnie i społeczności, warunki życia pozwalające na utrzymanie zdrowia"*

Mimo czasu, jaki upłynął od ustalenia powyższej definicji, celem funkcjonowania tej dyscypliny naukowej pozostaje (wg Cecil G. Sheps) „zmniejszenie chorobowości, liczby przedwczesnych zgonów oraz ograniczenie częstości występowania stanów powodujących cierpienia i niepełnosprawność".
W ostatnim dwudziestoleciu zwrócono szczególną uwagę, że zdrowie publiczne „jest zorganizowanym wysiłkiem społeczeństwa na rzecz ochrony, promowania i przywracania zdrowia ludziom" a wszelkie programy, świadczenia i instytucje zajmujące się tą problematyką są ukierunkowane na zapobieganie chorobom i potrzeby zdrowotne populacji jako całości.

Cele studiów specjalizacyjnych w dziedzinie zdrowia publicznego są następujące:

A. Ogólnym celem studiów specjalizacyjnych w dziedzinie zdrowia publicznego jest nabycie i pogłębienie wiedzy oraz nabycie wszystkich tych umiejętności, które pozwolą specjalizującemu się na odgrywanie kluczowych ról we wszystkich procesach związanych z szeroko pojętą profilaktyką, leczeniem i rehabilitacją poszczególnych osób jak i całych zbiorowości ludzkich.

B. Zasadniczym celem kształcenia w ramach omawianej specjalizacji jest wykształcenie specjalistów, przygotowanych do profesjonalnego rozwiązywania problemów ochrony, promowania i przywracania zdrowia populacji jako całości a także podnoszeniem stanu zdrowia społeczeństwa.

C. Celem kształcenia w ramach omawianej specjalizacji jest także stworzenie środowiska profesjonalnych kierowników administracji publicznej rządowej i

samorządowej oraz menedżerów zakładów opieki zdrowotnej i innych organizacji, którzy odpowiednio przygotowani, będą realizowali zadania zdrowia publicznego na szczeblu ogólnokrajowym, regionalnym i lokalnym.

D. Specjalista w dziedzinie zdrowia publicznego jest przygotowany do wypełniania swoich zadań w warunkach obecnych ale jego wiedza pozwala mu na spełnianie swojej zasadniczej roli w zmieniających się warunkach politycznych, gospodarczych, ekologicznych i technologicznych.

2. Wymagana wiedza

Zgodnie z istotą zdrowia publicznego, kształcenie specjalisty opiera się na następujących elementach:

- położenie nacisku na zbiorową, społeczną odpowiedzialność za zdrowie i rolę państwa w ochronie i promocji zdrowia społeczeństwa,
- ukierunkowanie na działania przynoszące korzyści dla całej populacji,
- położenie nacisku na działania zapobiegawcze (przede wszystkim jako prewencja pierwotna),
- docenianie wagi edukacyjnych i socjo - ekonomicznych determinant zdrowia, czynników ryzyka zdrowotnego i chorób,
- realizowanie wielosektorowego i multidyscyplinarnego podejścia.

Oczekuje się, że po ukończeniu studiów specjalizacyjnych w dziedzinie zdrowia publicznego lekarz wykaże się przedstawioną poniżej wiedzą:

1. Teoria zdrowia publicznego

- Geneza, filozofia i ogólna teoria medycyny społecznej oraz zdrowia publicznego jako dyscyplin naukowych i dziedzin działalności praktycznej. Ich powiązania z różnymi dyscyplinami, w szczególności z naukami społecznymi.
- Filozofia a rozwój medycyny. Współczesne prądy filozoficzne i ich związek z myśleniem i praktyką lekarską.
- Geneza i zakres problematyki medycyny społecznej i zdrowia publicznego. Zagadnienia „Essential Public Health Functions". Sprawy zdrowia jednostek i zbiorowości. Zdrowie jako dobro społeczne i dobro indywidualne.
- Znaczenie pojęć: ochrona zdrowia, opieka zdrowotna, promocja zdrowia, kultura zdrowotna, opieka medyczna, medycyna zapobiegawcza, medycyna środowiskowa, zdrowie publiczne.
- Przedmiot i zakres polityki społecznej i zdrowotnej oraz środki działania. Polityka ludnościowa i rodzinna. Warunki życia ludności, zabezpieczenie socjalne, zagadnienia ochrony pracy. Współudział społeczeństwa w ochronie zdrowia.

2. Ekologiczne uwarunkowania zdrowia.

- Biologiczne i chorobotwórcze skutki skażenia powietrza atmosferycznego. Ekonomiczne i społeczne skutki zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego. Toksykologia chorób ekologiczno pochodnych. Choroby związane z ekspozycją na metale, substancje chemiczne i działanie czynników fizycznych. Techniki i wykonywanie pomiarów.

- Zaopatrzenie w wodę, jej jakość i zanieczyszczenia oraz usuwanie nieczystości płynnych i stałych. Wpływ zaopatrzenia i jakości wody na zdrowie (shigellozy, salmonellozy, wirusowe zapalenie wątroby, cholera).
- Zdrowotne skutki promieniowania jonizującego. Skutki bezpośrednie, skutki odległe i skutki genetyczne. Promieniowanie jonizujące a powstawanie chorób nowotworowych. Możliwości i sposoby zapobiegania i leczenia.
- Miejsce zamieszkania i warunki mieszkaniowe i ich wpływ na zdrowie. Czynniki chorobotwórcze, wypadkowość, urazowość. Mieszkanie człowieka niepełnosprawnego. Bariery architektoniczne w życiu osób niepełnosprawnych.
- Kontrola aspektów zdrowotnych warunków pracy i nauki (w tym problemy bezpieczeństwa oraz higieny pracy, pobytu i leczenia w placówkach medycznych). Możliwości kontroli i ochrony środowiska naturalnego.

3. Zdrowie, metody i techniki stosowane w ocenie stanu zdrowia

- Znaczenie czynników behawioralnych i społecznych dla zdrowotności populacji i powstawania chorób. Zachowania indywidualne i zbiorowe ludzi i ich wpływ na umacnianie lub utratę zdrowia. Bariery behawioralne dla zachowania zdrowia ich rozpoznanie i zwalczanie.
- Metody diagnozowania sytuacji zdrowotnej oraz określania potrzeb zdrowotnych ludności.
  a) Epidemiologia, jej przedmiot, cele i zadania (epidemiologia opisowa, analityczna, doświadczalna). Metodyka badań epidemiologicznych. Dane epidemiologiczne jako podstawa oceny i prognozowania stanu zdrowia ludności. Analiza danych pochodzących ze sprawozdawczości rutynowej i specjalnych badań epidemiologicznych. Epidemiologiczne kryteria efektywności działań medycznych i opieki zdrowotnej. Epidemiologia chorób zakaźnych i niezakaźnych, epidemiologia kliniczna. „Medycyna oparta na faktach" (evidence based medicine).
  b) Podstawy statystyki. Statystyka opisowa. Statystyka matematyczna.
  c) Międzynarodowa Klasyfikacja Chorób, Przyczyn Zgonów i Urazów, Międzynarodowa Klasyfikacja Zabiegów i Procedur Medycznych. Spisy procedur stosowanych w opiece zdrowotnej, kryteria porównawcze i kryteria jakościowe stosowane w opiece zdrowotnej.
  d) Podstawy demografii. Transformacje demograficzne i ich implikacje dla ochrony zdrowia.
- Podstawy informatyki. Zastosowanie informatyki (komputerów, oprogramowania i Internetu) w medycynie, dla potrzeb badawczych, zarządzania opieką zdrowotną i przedsiębiorstwem, w dokumentacji medycznej oraz w informacji zawodowej i naukowej.

4. Główne problemy zdrowotne

- Choroby o znaczeniu społecznym, choroby zawodowe, urazy i wypadki. Narodowe Programy Profilaktyczne.
- Choroby niezakaźne, przewlekłe choroby jako przyczyna niepełnosprawności i inwalidztwa. Aspekty społeczne, zdrowotne i ekonomiczne chorób nowotworowych, chorób układu krążenia, nadciśnienia tętniczego, chorób

układu oddechowego, chorób nerek, chorób układu pokarmowego, chorób reumatycznych i cukrzycy.

- Choroby zakaźne o znaczeniu społecznym. Choroby kwarantannowe, ostre choroby zakaźne o wysokiej zapadalności, zakażenia wewnątrzszpitalne, choroby weneryczne, choroby tropikalne, AIDS. Warunki środowiskowe a szerzenie się chorób zakaźnych. Choroby odzwierzęce (zoonozy). Zakażenia pokarmowe. Zapobiegawcze szczepienia ochronne.
- Choroby uwarunkowane genetycznie (wady wrodzone), rozpoznawanie, profilaktyka.
- Alkoholizm, nikotynizm, uzależnienia lekowe i narkomania.
- Wyzwania dla opieki zdrowotnej wynikające ze starzenia się społeczeństwa. Gerontologia i geriatria: definicje, specyficzne cechy chorób i postępowania medycznego u osób w podeszłym wieku.
- Opieka zdrowotna nad grupami specjalnej troski (dzieci, młodzież, kobiety w ciąży, osoby zatrudnione, ludzie w wieku podeszłym, niepełnosprawni). Formy opieki społecznej nad sierotami, ludźmi osamotnionymi i niedołężnymi.
- Nowe techniki i technologie (w tym techniki i technologie medyczne), możliwość ich szkodliwego wpływu na zdrowie. Nowe technologie jako nośniki postępu w naukach medycznych i ochronie zdrowia.
- Wyzwania i zagrożenia zdrowotne procesu globalizacji.

5. Opieka zdrowotna

- Rozwój form opieki zdrowotnej w Polsce i na świecie. Formy opieki zdrowotnej; ubezpieczeniowe, samorządowe, państwowe, społeczne, prywatne i inne.
- Założenia organizacyjne systemów opieki zdrowotnej na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem Polski, krajów Unii Europejskiej, Kanady i Stanów Zjednoczonych.
  a) Szczebel podstawowy.
     - podstawowa opieka zdrowotna (lekarz rodzinny), jego rola i zadania,
     - specjalistyczna opieka zdrowotna, opieka stacjonarna i opieka ambulatoryjna - jej funkcje i organizacja,
     - ratownictwo i ratownictwo medyczne,
     - inne placówki: stacje krwiodawstwa,
     - zakłady rehabilitacji chorych i inwalidów,
     - opieka zdrowotna nad osobami zatrudnionymi (w szczególności nad pracownikami przemysłu, dziećmi i młodzieżą uczącą się),
     - zakłady profilaktyczno - wychowawcze (żłobki, domy małego dziecka) zakłady opieki i pomocy społecznej (zakłady opiekuńczo-lecznicze zakłady pielęgnacyjno - opiekuńcze),

  a) Szczebel regionalny
     - zakłady opieki zdrowotnej

  b) Szczebel regionalny i centralny
     - akademie medyczne, instytuty naukowo-badawcze, ośrodki ponadwojewódzkie.
     - lecznictwo uzdrowiskowe.

- Państwowa Inspekcja Sanitarna: organizacja i zakres działania. Zadania terenowej i wojewódzkiej stacji sanitarno –epidemiologicznej. Metodyka zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego. Zasady opracowania ogniska epidemicznego.
- Orzecznictwo o zdolności zawodowej, orzecznictwo inwalidzkie, orzecznictwo o czasowej i trwałej niezdolności do pracy (do odbywania kary itp.). Orzecznictwo w sprawach świadczeń specjalnych. Certyfikacja lekarska.
- Kadry służby zdrowia. Zawody medyczne. System kształcenia przed - i podyplomowego kadr medycznych. Nadzór specjalistyczny jako narzędzie kontroli jakości świadczeń. Zadania stowarzyszeń i towarzystw lekarskich w zapewnieniu jakości świadczeń zdrowotnych.
- Organizacja ochrony zdrowia w sytuacjach kryzysowych. Postępowanie medyczne w wypadkach kryzysowych. Zarządzanie siłami i środkami opieki zdrowotnej w sytuacjach kryzysowych., ze szczególnym uwzględnieniem skutków bioterroryzmu.
- Akredytacja placówek opieki zdrowotnej. Cele akredytacji. Jednostki udzielające akredytacji. Procedura uzyskiwania akredytacji przez placówki zajmujące się opieką zdrowotną.

6. Zagadnienia prawno - medyczne w teorii i praktyce zdrowia publicznego

- Źródła prawa. Hierarchia aktów normatywnych: Konstytucja, ustawy, akty wykonawcze. Konstytucyjne prawo do opieki zdrowotnej (art. 68). Ustawa o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. Ustawa o zakładach opieki zdrowotnej. Ustawa o zawodzie lekarza. Ustawa o zawodzie pielęgniarki i położnej. Kodeks cywilny i Kodeks karny. Status prawny Kodeksu Etyki Lekarskiej.
- „Technologia" tworzenia i uchwalania ustaw, uchwał, rozporządzeń i podejmowania decyzji administracyjnych na wszystkich szczeblach. Prawne aspekty prywatyzacji.
- Podmioty prawa. Osoby fizyczne, osoby prawne. Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych. Ogólne zagadnienia prawa umów. Niektóre umowy prawa cywilnego. Specyfika umowy wzajemnej. Umowa - zlecenie. Umowa o dzieło. Umowy z udziałem osób trzecich. Umowa na korzyść osoby trzeciej i umowa o świadczenie przez osobę trzecią (gwarancyjna). Odpowiedzialność za złamanie umowy i zabezpieczenia wykonania umów.
- Prawa pacjenta i powinności pracowników ochrony zdrowia - regulacje prawne i deontologiczne. Społeczne konsekwencje nieprzestrzegania praw pacjenta w praktyce postępowania lekarskiego i praktycznym działaniu zakładów opieki zdrowotnej. Zgoda i informacja. Tajemnica lekarska i ochrona danych medycznych. Dokumentacja medyczna. Prawa pacjenta wg (par. 19) Ustawy o zakładach opieki zdrowotnej. Autonomia pacjenta jako problem prawny i etyczny. Uprawnienia osób chorych psychicznie. Ochrona osób niezdolnych do działań prawnych.
- Odpowiedzialność karna, cywilna i zawodowa lekarza. Wina w prawie cywilnym. Czyny niedozwolone (delikty). Szkoda na osobie.

- Etyczne i prawne problemy współczesnej medycyny. Tzw. Europejska Konwencja Bioetyczna. Etyczne aspekty polityki zdrowotnej. Alokacja środków finansowych. Racjonowanie a dostępność właściwa. Racjonowanie a jakość świadczeń medycznych.
- Odpowiedzialność zawodowa personelu medycznego w świetle przepisów prawnych (Ustawa o samorządzie lekarskim, Ustawa o samorządzie pielęgniarskim) oraz deontologicznych (Kodeks Etyki Lekarskiej). Odpowiedzialność zawodowa kierowniczej kadry służby zdrowia.
- Eksperyment w medycynie. Regulacje prawne (Ustawa o zawodzie lekarza) i deontologiczne (Deklaracja Helsińska, Zasady GCP, WHO-Guidelines, Kodeks Etyki Lekarskiej). Etyczne, społeczne i prawne problemy transplantacji narządów. Zdrowie reprodukcyjne - kwestie społeczne i dylematy etyczne.
- Dylematy „godnej śmierci". Opieka paliatywna, hospicja. Etyczne i prawne problemy odstąpienia od tzw. ciągłego podtrzymywania życia i związane z tym dylematy, eutanazja.

7. Psychologia i socjologia w medycynie

- Podstawy psychologii, cele i metodyka badań stosowanych w psychologii. Psychologiczne problemy choroby i kalectwa. Psychologiczne aspekty korzystania ze świadczeń zdrowotnych. Zdrowie psychiczne, normy i czynniki wpływające na jego stan.
- Podstawowe zagadnienia socjologii medycznej. Analiza zachowań i postaw ludzkich. Style życia i ich wpływ na zdrowie. Zachowania zdrowotne, relacje pacjent-lekarz, badania socjomedyczne i ich zastosowanie w ocenie potrzeb zdrowotnych, oczekiwań pacjentów, zachowań służby zdrowia i pracy placówek opieki zdrowotnej. Typy interakcji międzyludzkich, więzi organizacyjne, sytuacje konfliktowe.

8. Ekonomika i zarządzanie

- Podstawy ekonomii. Ekonomika zdrowia, jej znaczenie i zakres. Źródła i sposoby finansowania opieki zdrowotnej. Dokonywanie wyborów alokacji środków między konkurujące sektory gospodarki i programy opieki zdrowotnej. Analiza kosztów-korzyści i kosztów-efektywności jako podstawa podejmowania decyzji. Koncepcja „kosztów utraconych możliwości". Koszty przeciętne, a marginalne. Problemy rynku świadczeń: popyt i podaż, potrzeby i żądania. Sprawa ekonomicznej równości w dostępie do świadczeń medycznych.
- Ubezpieczenia zdrowotne, rodzaje ubezpieczeń zdrowotnych i ich modele źródła finansowania ubezpieczeń zdrowotnych. Model płatności za usługi świadczone ubezpieczonym.
- Prakseologiczne podstawy organizacji i zarządzania. Rola menedżera w organizacji ochrony zdrowia. Zasady efektywnego kierownictwa i uwarunkowania efektywności decyzji innowacyjnych. Technika twórczego myślenia w pracy menedżerskiej. Organizacja pracy własnej i samokształcenia. Metody rozwiązywania konfliktów (techniki negocjacyjne). Higiena psychiczna menedżera. Kierowanie zespołami pracowniczymi. Socjopsychologiczne aspekty procesu podejmowania decyzji. Lobbying. Profesjonalne metody

zarządzania. Organizacja, zarządzanie, ewaluacja działań, strategia i planowanie strategiczne, zarządzanie zasobami ludzkimi (modele motywacji, kierowanie zachowaniami organizacyjnymi. Kierowanie przez jakość. Podsystemy komunikacji, informacji i „controllingu" w zakładach opieki medycznej. Zasady tworzenia budżetu, prowadzenie ksiąg finansowych, przepływy finansowe, źródła i sposoby finansowania. System podatkowy.

- Zakład opieki zdrowotnej; cele, struktura, wymogi, zatrudnienie, źródła finansowania, rachunkowość, zakres działania, efektywność, sposoby rozliczania się z płatnikami (m.in. w oparciu o „case mix", DRG, przypadek, pacjenta, procedurę). Audyt w placówkach opieki zdrowotnej.
- Zaopatrzenie w leki i aparaturę. Farmakoekonomika. Porównanie norm dotyczących leków i leczenia (jakościowych i ilościowych) obowiązujących w Polsce i innych krajach (np. w krajach Unii Europejskiej).
- Zagadnienia inwestycyjno - modernizacyjne placówek opieki zdrowotnej. Mechanizmy reglamentacyjne wydatków inwestycyjnych.
- Organy administracji państwowej i ochrony zdrowia w Polsce. Naczelne i terenowe organy administracji państwowej. Organy administrujące służbą zdrowia: centralne, wojewódzkie i lokalne. Organy specjalne służby zdrowia (Inspekcja Sanitarna, Nadzór Farmaceutyczny). Organy doradcze (Rada Naukowa, organizacja nadzoru fachowego służby zdrowia). Inne jednostki organizacyjne resortu zdrowia (wyższe i średnie szkolnictwo medyczne, instytuty naukowo-badawcze, instytucje szkolenia podyplomowego).
- Organy samorządowe: izby lekarskie, izby aptekarskie, izby pielęgniarek i położnych, izby gospodarcze - ich rola i zadania.

9. Międzynarodowe problemy zdrowia. Integracja europejska w ochronie zdrowia.

- Międzynarodowe problemy zdrowia. Organizacje międzynarodowe i międzyrządowe (ONZ, WHO, UNICEF, UNESCO, UNDP, UNFPA, Rada Europy, Parlament Europejski) i ich zadania w dziedzinie zdrowia i opieki medycznej. Strategia „Zdrowie dla Wszystkich" jako wykładnia międzynarodowej polityki zdrowotnej Światowej Organizacji Zdrowia i ważniejsze programy tej organizacji.
- Zasoby rzeczowe i kadrowe, nakłady na ochronę zdrowia, wskaźniki działalności – przegląd międzynarodowy. Rola Banku Światowego i OECD.
- Priorytety w zakresie zdrowia publicznego Unii Europejskiej i ich znaczenie dla polityki ochrony i promocji zdrowia w Polsce. Europejskie organizacje pozarządowe i ich rola w realizacji zadań zdrowia publicznego
- Międzynarodowa pomoc humanitarna.

3. Wymagane umiejętności praktyczne

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu specjalizacji w zakresie zdrowia publicznego wykaże się umiejętnością:

1) dokonywania ocen stanu zdrowia i potrzeb zdrowotnych populacji w oparciu o dostępne wskaźniki oraz podejmowane badania terenowe i wyciąganie z tego wniosków praktycznych ważnych dla stanu zdrowia ludności i prawidłowego funkcjonowania opieki zdrowotnej,
2) oceny znaczenia poszczególnych czynników środowiskowych i społecznych w kształtowaniu sytuacji zdrowotnej, w tym także umiejętność identyfikacji i eliminacji czynników szkodliwych dla zdrowia,
3) określenia zespołu czynników warunkujących zachowanie zdrowia jednostki i społeczeństwa oraz wykorzystanie tej wiedzy do propagowania polityki prozdrowotnej na każdym szczeblu decyzyjnym,
4) planowania i prowadzenia działań zmierzających do poprawy stanu zdrowia populacji (promocja zdrowia, programy profilaktyczne, inicjowanie działań instytucjonalnych, międzyinstytucjonalnych itp.),
5) właściwego kierowania zakładami opieki zdrowotnej szczebla podstawowego jaki i szczebli wyższych (zarówno publicznymi jak i niepublicznymi), w szczególności zaś posługiwania się w swojej działalności rachunkiem ekonomicznym i współczesnymi technikami marketingu i zarządzania,
6) kierowania siłami i środkami opieki zdrowotnej w sytuacjach kryzysowych,
7) szkolenia kadry w dziedzinie zdrowia publicznego,
8) udziału w kształtowaniu polityki zdrowotnej w oparciu o współczesną wiedzę z dziedziny medycyny, nauk społecznych i zarządzania.
9) skutecznego kształtowania polityki zdrowotnej na szczeblu gminy, powiatu, województwa i kraju (współpraca z administracją państwową i samorządową, organami przedstawicielskimi, kasami chorych, korporacjami zawodowymi, organizacjami pozarządowymi, organizacjami międzynarodowymi, prasą, radiem i telewizją jak również stowarzyszeniami samopomocowymi organizowanymi przez osoby chore lub zagrożone chorobą).

Specjalista w dziedzinie zdrowia publicznego ma umiejętność praktycznej oceny stanu zdrowia populacji, określenia jej potrzeb zdrowotnych, zorganizowania i kierowania adekwatną opieką zdrowotną dostosowaną do potrzeb, możliwości prawnych i ekonomicznych. W związku z tym specjalista ten musi posiadać także następujące szczegółowe umiejętności:

10) analizy i interpretacji danych liczbowych i wskaźników przygotowanych w systemie obowiązującej sprawozdawczości oraz danych z badań specjalnie prowadzonych przez instytucje krajowe i międzynarodowe.
11) samodzielnego przygotowania i prowadzenia badań pozwalających na ocenę stanu zdrowia określonych grup ludności a także badania zjawisk mających wpływ na zdrowotność albo związanych ze zdrowotnością.
12) samodzielnego przygotowywania i kierowania programami i projektami profilaktycznymi i leczniczymi.
13) samodzielnego przygotowywania skutecznych wystąpień publicznych, prezentacji i raportów a także artykułów w prasie codziennej i fachowej.
14) dobrego komunikowania się, prowadzenia negocjacji, przygotowania „business - planów", ofert i umów związanych z funkcjonowaniem placówek (programów) opieki medycznej lub placówek działających na rzecz zdrowia.

15) kierowania zespołami ludzkimi zajmującymi się opieką zdrowotną (w szerokim tego słowa znaczeniu).
16) korzystania z komputerowych baz danych a także posługiwania się komputerem w codziennej praktyce zawodowej.
17) porozumiewania się w językach obcych i korzystania z obcojęzycznej literatury fachowej.

4. Formy i metody kształcenia

a) Kursy specjalizacyjne

Uwaga: Lekarze specjalizujący się uzyskają zaliczenie uczestniczenia tylko w tych kursach specjalizacyjnych objętych programem specjalizacji, które zostały pozytywnie zaopiniowane przez konsultanta krajowego oraz wpisane na prowadzoną przez CMKP listę kursów specjalizacyjnych organizowanych przez uprawnione do tego podmioty. Lista kursów podawana jest corocznie do wiadomości lekarzy na stronie Internetowej CMKP: **www.cmkp.edu.pl** .

1) Kurs wprowadzający: ”Podstawy teorii zdrowia publicznego. Docelowy model systemu opieki zdrowotnej w Polsce”.

Celem kursu jest zapoznanie specjalizującego się lekarza z podstawowymi zagadnieniami teorii zdrowia publicznego.

Zakres tematyczny kursu:

- Geneza, filozofia i ogólna teoria medycyny społecznej oraz zdrowia publicznego jako dyscyplin naukowych i dziedzin działalności praktycznej. Ich powiązania z różnymi dyscyplinami, w szczególności z naukami społecznymi.
- Filozofia a rozwój medycyny. Współczesne prądy filozoficzne i ich związek z myśleniem i praktyką lekarską.
- Geneza i zakres problematyki medycyny społecznej i zdrowia publicznego. Zagadnienia „Essential Public Health Functions”. Sprawy zdrowia jednostek i zbiorowości. Zdrowie jako dobro społeczne i dobro indywidualne.
- Znaczenie pojęć: ochrona zdrowia, opieka zdrowotna, promocja zdrowia, kultura zdrowotna, opieka medyczna, medycyna zapobiegawcza, medycyna środowiskowa, zdrowie publiczne.
- Przedmiot i zakres polityki społecznej i zdrowotnej oraz środki działania. Polityka ludnościowa i rodzinna. Warunki życia ludności, zabezpieczenie socjalne, zagadnienia ochrony pracy. Współudział społeczeństwa w ochronie zdrowia.

Forma zaliczenia kursu: kolokwium z wiedzy objętej programem kursu przeprowadzane przez kierownika kursu.
Czas trwania kursu: 10 dni (80 godzin). Specjalizujący się lekarz uczestniczy w kursie wprowadzającym w pierwszym roku specjalizacji.
Miejsce kształcenia: jednostki wpisane na listę CMKP podmiotów prowadzących kursy.

2) Kurs: „Zdrowie i jego ekologiczne uwarunkowania. Pomiary zdrowia – metody i techniki stosowane w ocenie stanu zdrowia i potrzeb zdrowotnych populacji".

Celem kursu jest zapoznanie specjalizującego się lekarza ze współczesnymi biologicznymi i społecznymi uwarunkowaniami zdrowia oraz metodami oceny stanu zdrowia.

Zakres tematyczny kursu obejmuje:

Ekologiczne uwarunkowania zdrowia.

- Biologiczne i chorobotwórcze skutki skażenia powietrza atmosferycznego. Ekonomiczne i społeczne skutki zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego. Toksykologia chorób ekologiczno pochodnych. Choroby związane z ekspozycją na metale, substancje chemiczne i działanie czynników fizycznych. Techniki i wykonywanie pomiarów.
- Zaopatrzenie w wodę, jej jakość i zanieczyszczenia oraz usuwanie nieczystości płynnych i stałych.
  Wpływ zaopatrzenia i jakości wody na zdrowie (shigellozy, salmonellozy, wirusowe zapalenie wątroby, cholera).
- Zdrowotne skutki promieniowania jonizującego. Skutki bezpośrednie, skutki odległe i skutki genetyczne. Promieniowanie jonizujące a powstawanie chorób nowotworowych. Możliwości i sposoby zapobiegania i leczenia.
- Miejsce zamieszkania i warunki mieszkaniowe i ich wpływ na zdrowie. Czynniki chorobotwórcze, wypadkowość, urazowość. Mieszkanie człowieka niepełnosprawnego. Bariery architektoniczne w życiu osób niepełnosprawnych.
- Kontrola aspektów zdrowotnych warunków pracy i nauki (w tym problemy bezpieczeństwa oraz higieny pracy, pobytu i leczenia w placówkach medycznych). Możliwości kontroli i ochrony środowiska naturalnego.

Zdrowie, metody i techniki stosowane w ocenie stanu zdrowia

- Znaczenie czynników behawioralnych i społecznych dla zdrowotności populacji i powstawania chorób. Zachowania indywidualne i zbiorowe ludzi i ich wpływ na umacnianie lub utratę zdrowia. Bariery behawioralne dla zachowania zdrowia ich rozpoznanie i zwalczanie.
- Metody diagnozowania sytuacji zdrowotnej oraz określania potrzeb zdrowotnych ludności.
  e) Epidemiologia, jej przedmiot, cele i zadania (epidemiologia opisowa, analityczna, doświadczalna). Metodyka badań epidemiologicznych. Dane epidemiologiczne jako podstawa oceny i prognozowania stanu zdrowia ludności. Analiza danych pochodzących ze sprawozdawczości rutynowej i specjalnych badań epidemiologicznych. Epidemiologiczne kryteria efektywności działań medycznych i opieki zdrowotnej. Epidemiologia chorób zakaźnych i niezakaźnych, epidemiologia kliniczna. „Medycyna oparta na faktach" (evidence based medicine).
  f) Podstawy statystyki. Statystyka opisowa. Statystyka matematyczna.

g) Międzynarodowa Klasyfikacja Chorób, Przyczyn Zgonów i Urazów, Międzynarodowa Klasyfikacja Zabiegów i Procedur Medycznych. Spisy procedur stosowanych w opiece zdrowotnej, kryteria porównawcze i kryteria jakościowe stosowane w opiece zdrowotnej.
h) Podstawy demografii. Transformacje demograficzne i ich implikacje dla ochrony zdrowia.

- Podstawy informatyki. Zastosowanie informatyki (komputerów, oprogramowania i internetu) w medycynie, dla potrzeb badawczych, zarządzania opieką zdrowotną i przedsiębiorstwem, w dokumentacji medycznej oraz w informacji zawodowej i naukowej.

Forma zaliczenia kursu: kolokwium z wiedzy objętej programem kursu przeprowadzane przez kierownika kursu.
Czas trwania kursu: 10 dni (80 godzin). Specjalizujący się lekarz uczestniczy w kursie w pierwszym roku specjalizacji.
Miejsce kształcenia: jednostki wpisane na listę CMKP podmiotów prowadzących kursy.

3) Kurs: „Główne problemy zdrowotne w Polsce. Narodowy Program Zdrowia"

Celem kursu jest zapoznanie specjalizującego się lekarza z głównymi aktualnymi oraz spodziewanymi w przyszłości problemami zdrowotnymi ludności Polski, a także metodami społecznych działań mających na celu przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom w tym zakresie.

Zakres tematyczny kursu obejmuje:

- Choroby o znaczeniu społecznym, choroby zawodowe, urazy i wypadki. Narodowe Programy Profilaktyczne.
- Choroby niezakaźne, przewlekłe choroby jako przyczyna niepełnosprawności i inwalidztwa. Aspekty społeczne, zdrowotne i ekonomiczne chorób nowotworowych, chorób układu krążenia, nadciśnienia tętniczego, chorób układu oddechowego, chorób nerek, chorób układu pokarmowego, chorób reumatycznych i cukrzycy.
- Choroby zakaźne o znaczeniu społecznym. Choroby kwarantannowe, ostre choroby zakaźne o wysokiej zapadalności, zakażenia wewnątrzszpitalne, choroby weneryczne, choroby tropikalne, AIDS. Warunki środowiskowe a szerzenie się chorób zakaźnych. Choroby odzwierzęce (zoonozy). Zakażenia pokarmowe. Zapobiegawcze szczepienia ochronne.
- Choroby uwarunkowane genetycznie (wady wrodzone), rozpoznawanie, profilaktyka.
- Alkoholizm, nikotynizm, uzależnienia lekowe i narkomania.
- Wyzwania dla opieki zdrowotnej wynikające ze starzenia się społeczeństwa. Gerontologia i geriatria: definicje, specyficzne cechy chorób i postępowania medycznego u osób w podeszłym wieku.
- Opieka zdrowotna nad grupami specjalnej troski (dzieci, młodzież, kobiety w ciąży, osoby zatrudnione, ludzie w wieku podeszłym, niepełnosprawni). Formy opieki społecznej nad sierotami, ludźmi osamotnionymi i niedołężnymi.

- Nowe techniki i technologie (w tym techniki i technologie medyczne), możliwość ich szkodliwego wpływu na zdrowie. Nowe technologie jako nośniki postępu w naukach medycznych i ochronie zdrowia.
- Wyzwania i zagrożenia zdrowotne procesu globalizacji.

Forma zaliczenia kursu: kolokwium z wiedzy objętej programem kursu przeprowadzane przez kierownika kursu.
Czas trwania kursu: 10 dni (80 godzin). Specjalizujący się lekarz uczestniczy w kursie w drugim roku specjalizacji.
Miejsce kształcenia: jednostki wpisane na listę CMKP podmiotów prowadzących kursy.

4) Kurs: „Systemy organizacyjne opieki zdrowotnej w Polsce i na Świecie".

Celem kursu jest zapoznanie specjalizującego się lekarza z systemowymi założeniami i szczegółowymi rozwiązaniami opieki zdrowotnej w Polsce i na świecie.

Zakres tematyczny kursu obejmuje:

- Rozwój form opieki zdrowotnej w Polsce i na świecie. Formy opieki zdrowotnej; ubezpieczeniowe, samorządowe, państwowe, społeczne, prywatne i inne.
- Założenia organizacyjne systemów opieki zdrowotnej na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem Polski, krajów Unii Europejskiej, Kanady i Stanów Zjednoczonych.
  b) Szczebel podstawowy.
     - podstawowa opieka zdrowotna (lekarz rodzinny), jego rola i zadania,
     - specjalistyczna opieka zdrowotna, opieka stacjonarna i opieka ambulatoryjna - jej funkcje i organizacja,
     - ratownictwo i ratownictwo medyczne,
     - inne placówki: stacje krwiodawstwa,
     - zakłady rehabilitacji chorych i inwalidów,
     - opieka zdrowotna nad osobami zatrudnionymi (w szczególności nad pracownikami przemysłu, dziećmi i młodzieżą uczącą się),
     - zakłady profilaktyczno - wychowawcze (żłobki, domy małego dziecka) zakłady opieki i pomocy społecznej (zakłady opiekuńczo-lecznicze zakłady pielęgnacyjno - opiekuńcze),
  c) Szczebel regionalny
     - zakłady opieki zdrowotnej
  d) Szczebel regionalny i centralny
     - akademie medyczne, instytuty naukowo-badawcze, ośrodki ponadwojewódzkie.
     - lecznictwo uzdrowiskowe.
- Państwowa Inspekcja Sanitarna: organizacja i zakres działania. Zadania wojewódzkiej, powiatowej i granicznej stacji sanitarno – epidemiologicznej. Metodyka zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego. Zasady opracowania ogniska epidemicznego.

- Orzecznictwo o zdolności zawodowej, orzecznictwo inwalidzkie, orzecznictwo o czasowej i trwałej niezdolności do pracy (do odbywania kary itp.). Orzecznictwo w sprawach świadczeń specjalnych. Certyfikacja lekarska.
- Kadry służby zdrowia. Zawody medyczne. System kształcenia przed - i podyplomowego kadr medycznych. Nadzór specjalistyczny jako narzędzie kontroli jakości świadczeń. Zadania stowarzyszeń i towarzystw lekarskich w zapewnieniu jakości świadczeń zdrowotnych.
- Organizacja ochrony zdrowia w sytuacjach kryzysowych. Postępowanie medyczne w wypadkach kryzysowych. Zarządzanie siłami i środkami opieki zdrowotnej w sytuacjach kryzysowych., ze szczególnym uwzględnieniem skutków bioterroryzmu.
- Akredytacja placówek opieki zdrowotnej. Cele akredytacji. Jednostki udzielające akredytacji. Procedura uzyskiwania akredytacji przez placówki zajmujące się opieką zdrowotną.

Forma zaliczenia kursu: kolokwium z wiedzy objętej programem kursu przeprowadzane przez kierownika kursu.
Czas trwania kursu: 10 dni (80 godzin). Specjalizujący się lekarz uczestniczy w kursie w drugim roku specjalizacji.
Miejsce kształcenia: jednostki wpisane na listę CMKP podmiotów prowadzących kursy.

5) Kurs: „Wybrane zagadnienie prawne i deontologiczne w systemie opieki zdrowotnej. Orzecznictwo lekarskie. Obowiązujące podstawowe przepisy prawne”

Celem kursu jest zapoznanie specjalizującego się lekarza z podstawowymi zagadnieniami prawnymi regulującymi wykonywanie zawodu lekarza oraz funkcjonowanie zakładów opieki zdrowotnej i praktyk lekarskich, a także problemami etycznymi współczesnej medycyny.

Zakres tematyczny kursu obejmuje:

- Źródła prawa. Hierarchia aktów normatywnych: Konstytucja, ustawy, akty wykonawcze. Konstytucyjne prawo do opieki zdrowotnej (art. 68). Ustawa o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. Ustawa o zakładach opieki zdrowotnej. Ustawa o zawodzie lekarza. Ustawa o zawodzie pielęgniarki i położnej. Kodeks cywilny i Kodeks karny. Status prawny Kodeksu Etyki Lekarskiej.
- „Technologia” tworzenia i uchwalania ustaw, uchwał, rozporządzeń i podejmowania decyzji administracyjnych na wszystkich szczeblach. Prawne aspekty prywatyzacji.
- Podmioty prawa. Osoby fizyczne, osoby prawne. Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych. Ogólne zagadnienia prawa umów. Niektóre umowy prawa cywilnego. Specyfika umowy wzajemnej. Umowa - zlecenie. Umowa o dzieło. Umowy z udziałem osób trzecich. Umowa na korzyść osoby trzeciej i umowa o świadczenie przez osobę trzecią (gwarancyjna). Odpowiedzialność za złamanie umowy i zabezpieczenia wykonania umów.

- Prawa pacjenta i powinności pracowników ochrony zdrowia - regulacje prawne i deontologiczne. Społeczne konsekwencje nieprzestrzegania praw pacjenta w praktyce postępowania lekarskiego i praktycznym działaniu zakładów opieki zdrowotnej. Zgoda i informacja. Tajemnica lekarska i ochrona danych medycznych. Dokumentacja medyczna. Prawa pacjenta wg (par. 19) Ustawy o zakładach opieki zdrowotnej. Autonomia pacjenta jako problem prawny i etyczny. Uprawnienia osób chorych psychicznie. Ochrona osób niezdolnych do działań prawnych.
- Odpowiedzialność karna, cywilna i zawodowa lekarza. Wina w prawie cywilnym. Czyny niedozwolone (delikty). Szkoda na osobie.
- Etyczne i prawne problemy współczesnej medycyny. Tzw. Europejska Konwencja Bioetyczna. Etyczne aspekty polityki zdrowotnej. Alokacja środków finansowych. Racjonowanie a dostępność właściwa. Racjonowanie a jakość świadczeń medycznych.
- Odpowiedzialność zawodowa personelu medycznego w świetle przepisów prawnych (Ustawa o samorządzie lekarskim, Ustawa o samorządzie pielęgniarskim) oraz deontologicznych (Kodeks Etyki Lekarskiej). Odpowiedzialność zawodowa kierowniczej kadry służby zdrowia.
- Eksperyment w medycynie. Regulacje prawne (Ustawa o zawodzie lekarza) i deontologiczne (Deklaracja Helsińska, Zasady GCP, WHO-Guidelines, Kodeks Etyki Lekarskiej). Etyczne, społeczne i prawne problemy transplantacji narządów. Zdrowie reprodukcyjne - kwestie społeczne i dylematy etyczne.
- Dylematy „godnej śmierci". Opieka paliatywna, hospicja. Etyczne i prawne problemy odstąpienia od tzw. ciągłego podtrzymywania życia i związane z tym dylematy, eutanazja.

Forma zaliczenia kursu: kolokwium z wiedzy objętej programem kursu przeprowadzane przez kierownika kursu.
Czas trwania kursu: 10 dni (80 godzin). Specjalizujący się lekarz uczestniczy w kursie w trzecim roku specjalizacji
Miejsce kształcenia: jednostki wpisane na listę CMKP podmiotów prowadzących kursy.

6) Kurs: „Psychologia i socjologia w procesie zarządzania zakładami opieki zdrowotnej. Techniki negocjacji i komunikacji interpersonalnej"

Celem kursu jest zapoznanie specjalizującego się lekarza z elementami psychologii i socjologii przydatnymi w rozwiązywaniu problemów zdrowotnych populacji oraz zarządzaniu strukturami ochrony zdrowia.

Zakres tematyczny kursu obejmuje:

- Podstawy psychologii, cele i metodyka badań stosowanych w psychologii. Psychologiczne problemy choroby i kalectwa. Psychologiczne aspekty korzystania ze świadczeń zdrowotnych. Zdrowie psychiczne, normy i czynniki wpływające na jego stan.

- Podstawowe zagadnienia socjologii medycznej. Analiza zachowań i postaw ludzkich. Style życia i ich wpływ na zdrowie. Zachowania zdrowotne, relacje pacjent-lekarz, badania socjomedyczne i ich zastosowanie w ocenie potrzeb zdrowotnych, oczekiwań pacjentów, zachowań służby zdrowia i pracy placówek opieki zdrowotnej. Typy interakcji międzyludzkich, więzi organizacyjne, sytuacje konfliktowe.

Forma zaliczenia kursu: kolokwium z wiedzy objętej programem kursu przeprowadzane przez kierownika kursu.
Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin). Specjalizujący się lekarz uczestniczy w kursie w trzecim roku specjalizacji.
Miejsce kształcenia: jednostki wpisane na listę CMKP podmiotów prowadzących kursy.

7) Kurs „Międzynarodowe problemy zdrowia. Integracja europejska w ochronie zdrowia".

Celem kursu jest zapoznanie specjalizującego się lekarza z problematyką zdrowia i ochrony zdrowia w skali globalnej, a w szczególności z zagadnieniami integracji europejskiej w tej dziedzinie.

Zakres tematyczny kursu obejmuje:

- Międzynarodowe problemy zdrowia. Organizacje międzynarodowe i międzyrządowe (ONZ, WHO, UNICEF, UNESCO, UNDP, UNFPA, Rada Europy, Parlament Europejski) i ich zadania w dziedzinie zdrowia i opieki medycznej. Strategia „Zdrowie dla Wszystkich" jako wykładnia międzynarodowej polityki zdrowotnej Światowej Organizacji Zdrowia i ważniejsze programy tej organizacji.
- Zasoby rzeczowe i kadrowe, nakłady na ochronę zdrowia, wskaźniki działalności – przegląd międzynarodowy. Rola Banku Światowego i OECD.
- Priorytety w zakresie zdrowia publicznego Unii Europejskiej i ich znaczenie dla polityki ochrony i promocji zdrowia w Polsce. Europejskie organizacje pozarządowe i ich rola w realizacji zadań zdrowia publicznego
- Międzynarodowa pomoc humanitarna.

Forma zaliczenia kursu: kolokwium z wiedzy objętej programem kursu przeprowadzane przez kierownika kursu.
Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin). Specjalizujący się lekarz uczestniczy w kursie w czwartym roku specjalizacji.
Miejsce kształcenia: jednostki wpisane na listę CMKP podmiotów prowadzących kursy.

8) Kurs: „Ekonomika i zarządzanie w ochronie zdrowia"

Celem kursu jest zapoznanie specjalizującego się lekarza z zasadami ekonomiki ochrony zdrowia oraz zasadami zarządzania w ochronie zdrowia.

Zakres tematyczny kursu obejmuje:

- Podstawy ekonomii. Ekonomika zdrowia, jej znaczenie i zakres. Źródła i sposoby finansowania opieki zdrowotnej. Dokonywanie wyborów alokacji środków między konkurujące sektory gospodarki i programy opieki zdrowotnej. Analiza kosztów-korzyści i kosztów-efektywności jako podstawa podejmowania decyzji. Koncepcja „kosztów utraconych możliwości". Koszty przeciętne, a marginalne. Problemy rynku świadczeń: popyt i podaż, potrzeby i żądania. Sprawa ekonomicznej równości w dostępie do świadczeń medycznych.
- Ubezpieczenia zdrowotne, rodzaje ubezpieczeń zdrowotnych i ich modele źródła finansowania ubezpieczeń zdrowotnych. Model płatności za usługi świadczone ubezpieczonym.
- Prakseologiczne podstawy organizacji i zarządzania. Rola menedżera w organizacji ochrony zdrowia. Zasady efektywnego kierownictwa i uwarunkowania efektywności decyzji innowacyjnych. Technika twórczego myślenia w pracy menedżerskiej. Organizacja pracy własnej i samokształcenia. Metody rozwiązywania konfliktów (techniki negocjacyjne). Higiena psychiczna menedżera. Kierowanie zespołami pracowniczymi. Socjopsychologiczne aspekty procesu podejmowania decyzji. Lobbying. Profesjonalne metody zarządzania. Organizacja, zarządzanie, ewaluacja działań, strategia i planowanie strategiczne, zarządzanie zasobami ludzkimi (modele motywacji, kierowanie zachowaniami organizacyjnymi. Kierowanie przez jakość. Podsystemy komunikacji, informacji i „controllingu" w zakładach opieki medycznej. Zasady tworzenia budżetu, prowadzenie ksiąg finansowych, przepływy finansowe, źródła i sposoby finansowania. System podatkowy.
- Zakład opieki zdrowotnej; cele, struktura, wymogi, zatrudnienie, źródła finansowania, rachunkowość, zakres działania, efektywność, sposoby rozliczania się z płatnikami (m.in. w oparciu o „case mix", DRG, przypadek, pacjenta, procedurę). Audyt w placówkach opieki zdrowotnej.
- Zaopatrzenie w leki i aparaturę. Farmakoekonomika. Porównanie norm dotyczących leków i leczenia (jakościowych i ilościowych) obowiązujących w Polsce i innych krajach (np. w krajach Unii Europejskiej).
- Zagadnienia inwestycyjno - modernizacyjne placówek opieki zdrowotnej. Mechanizmy reglamentacyjne wydatków inwestycyjnych.
- Organy administracji państwowej i ochrony zdrowia w Polsce. Naczelne i terenowe organy administracji państwowej. Organy administrujące służbą zdrowia: centralne, wojewódzkie i lokalne. Organy specjalne służby zdrowia (Inspekcja Sanitarna, Nadzór Farmaceutyczny). Organy doradcze (Rada Naukowa, organizacja nadzoru fachowego służby zdrowia). Inne jednostki organizacyjne resortu zdrowia (wyższe i średnie szkolnictwo medyczne, instytuty naukowo-badawcze, instytucje szkolenia podyplomowego).
- Organy samorządowe: izby lekarskie, izby aptekarskie, izby pielęgniarek i położnych, izby gospodarcze - ich rola i zadania.

Forma zaliczenia kursu: kolokwium z wiedzy objętej programem kursu przeprowadzane przez kierownika kursu.
Czas trwania kursu: 15 dni (120 godzin). Specjalizujący się lekarz uczestniczy w kursie w czwartym roku specjalizacji.

Miejsce kształcenia: jednostki wpisane na listę CMKP podmiotów prowadzących kursy.

9) Kurs: "Problemy onkologiczne w zdrowiu publicznym"

Zakres tematyczny kursu obejmuje:
Rola i miejsce chorób nowotworowych w zdrowiu publicznym – aspekty społeczne, zdrowotne i ekonomiczne oraz regulacje prawne i deontologiczne. Sytuacja epidemiologiczna i czynniki ryzyka chorób nowotworowych. Rola i miejsce masowych programów prewencyjnych.

Czas trwania kursu: 3 dni
Forma zaliczenia kursu: kolokwium z wiedzy objętej programem kursu przeprowadzane przez kierownika kursu.
Miejsce kształcenia: jednostki wpisane na listę CMKP podmiotów prowadzących kursy

10) Kurs: " Promocja zdrowia"

Zakres tematyczny kursu obejmuje:
Pojęcie zdrowia i jego uwarunkowań. Promocja zdrowia, pojęcia podstawowe, definicje. Organizacja promocji zdrowia w Polsce i na świecie - przykłady programów. Metody promocji zdrowia. Promocja zdrowia w zakładach opieki zdrowotnej. Wybrane problemy promocji zdrowia kobiet. Ocena skuteczności. Promocja zdrowia w Narodowym Programie Zdrowia.

Forma zaliczenia kursu: kolokwium z wiedzy objętej programem kursu przeprowadzane przez kierownika kursu.
Czas trwania kursu: 3 dni
Miejsce kształcenia: CMKP, AM

b) Staże kierunkowe

1) Staż specjalizacyjny podstawowy w zakresie zdrowia publicznego

Program stażu
W ramach stażu lekarz specjalizujący się uczestniczy w wybranych bieżących zadaniach jednostki organizacyjnej prowadzącej jego specjalizację. Opracowuje zlecone przez kierownika specjalizacji tematy, śledzi na bieżąco literaturę fachową, zarówno polską jak i obcojęzyczną, przygotowuje raporty i publikacje, które przedstawia w porozumieniu z kierownikiem specjalizacji w czasie posiedzeń, seminariów lub konferencji. Uczestniczy w organizowanych przez jednostkę prowadzącą specjalizację jednodniowych seminariach (dwa razy w miesiącu) oraz w zaleconych przez kierownika specjalizacji konferencjach i zjazdach towarzystw lekarskich i naukowych, zajmujących się problematyką zdrowia publicznego. Przygotowuje własną pracę dyplomową.

Zaliczenie stażu: kolokwium u kierownika specjalizacji
***Czas trwania stażu**:* **36 miesięcy**
Miejsce stażu: w wybranej jednostce organizacyjnej – ośrodku kształcenia lekarzy w zakresie zdrowia publicznego.

2) Staż kierunkowy w wojewódzkiej, powiatowej lub granicznej sanitarno – epidemiologicznej

Program stażu
W ramach stażu specjalizujący się zapoznaje się z zasadami oraz szczegółową metodyką sprawowania nadzoru zapobiegawczego i bieżącego, we wszystkich obszarach działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Zaliczenie stażu: kolokwium u kierownika specjalizacji
Czas trwania stażu: **2 tygodnie**
Miejsce stażu: wojewódzka, powiatowa lub graniczna stacja sanitarno – epidemiologiczna.

3) Staż kierunkowy w dyrekcji dużego zakładu opieki zdrowotnej

Program stażu
W ramach stażu specjalizujący się pełni funkcję asystenta dyrektora dużego zakładu opieki zdrowotnej: szpitala, zespołu poradni. W tym czasie poznaje praktyczne problemy procesu zarządzania i uczy się ich rozwiązywania.

Zaliczenie stażu: kolokwium u kierownika specjalizacji
Czas trwania stażu: **4 tygodnie**
Miejsce stażu: dyrekcja dużego zakładu opieki zdrowotnej, o co najmniej powiatowym zasięgu działania.

4) Staż kierunkowy w szpitalnym oddziale chorób zakaźnych lub innym oddziale szpitalnym, takim, gdzie często występują problemy związane ze zdrowiem publicznym.

Program stażu
W ramach stażu specjalizujący się uczestniczy w pracy oddziału w charakterze asystenta ordynatora. W oparciu o dokumentacje szpitalna oraz własne obserwacje identyfikuje problemy zdrowia publicznego ujawniające się z perspektywy oddziału szpitalnego.

Zaliczenie stażu: kolokwium u kierownika specjalizacji
Czas trwania stażu: **2 tygodnie**
Miejsce stażu: Szpitalny oddział chorób zakaźnych lub inny oddział szpitalny taki, gdzie często występują problemy związane ze zdrowiem publicznym.

5) Staż kierunkowy w jednostkach naukowo – badawczych i naukowo dydaktycznych zajmujących się problematyką chorób o znaczeniu społecznym.

Program stażu
W ramach stażu specjalizujący się uczestniczy w pracy zakładów zajmujących się problemami epidemiologii, promocji zdrowia, zwalczania określonych problemów zdrowotnych dwu jednostek wskazanych przez kierownika specjalizacji. Zapoznaje się z

zasadami i metodyką programowania oraz ewaluacji programów zdrowotnych w dziedzinie reprezentowanej przez daną jednostkę.

Zaliczenie stażu: kolokwium u kierownika specjalizacji
Czas trwania stażu: **3 tygodnie**
Miejsce stażu: Zakłady epidemiologii i organizacji jednostek naukowo – badawczych i naukowo dydaktycznych zajmujących się problematyka chorób o znaczeniu społecznym, jak np.: Instytut Gruźlicy, Kardiologii, Matki i Dziecka, Instytuty Medycyny Pracy, Onkologii, Psychiatrii i Neurologii, Reumatologii, Żywności i Żywienia, Państwowy Zakład Higieny, akademie medyczne.

6) Staż kierunkowy w placówkach administracji rządowej lub samorządowej zajmujących się problematyką ochrony zdrowia i pomocy społecznej

Program stażu
W ramach stażu specjalizujący się uczestniczy w pracy organów administracji rządowej lub samorządowej poznając ich kompetencje w zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej oraz sposoby rozwiązywania problemów w tych dziedzinach.

Zaliczenie stażu: kolokwium u kierownika specjalizacji
Czas trwania stażu: **2 tygodnie**
Miejsce stażu: placówki administracji rządowej (centralne, wojewódzkie) lub samorządowej (starostwa, gminy).

7) Staż kierunkowy w instytucji pełniącej funkcje płatnika w systemie ochrony zdrowia.

Program stażu
W ramach stażu specjalizujący się uczestniczy w pracy organów kas chorych lub podobnych instytucji poznając problemy kontraktowania i finansowania świadczeń zdrowotnych przez te instytucje.

Zaliczenie stażu: kolokwium u kierownika specjalizacji
Czas trwania stażu: **2 tygodnie**
Miejsce stażu: placówki regionalnych kas chorych, Branżowej Kasy Chorych , Narodowego Funduszu Zdrowia itp.

8) Staż kierunkowy w oddziale instytucji ubezpieczeniowej zajmującej się ubezpieczeniami zdrowotnymi i społecznymi, np. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, KRUS.

Program stażu
W ramach stażu specjalizujący się uczestniczy w pracy organów instytucji ubezpieczeniowej zapoznając się z problematyką ubezpieczeń zdrowotnych oraz orzecznictwa o niezdolności do pracy.

Zaliczenie stażu: kolokwium u kierownika specjalizacji
***Czas trwania* stażu: 1 tydzień**
Miejsce stażu: odziały Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub KRUS, oddziały instytucji ubezpieczeniowych, prowadzących ubezpieczenia zdrowotne i społeczne.

c) Formy samokształcenia

Studiowanie piśmiennictwa
Specjalizujący się - w toku całego procesu specjalizacyjnego - na bieżąco śledzi polską i obcojęzyczną literaturę fachową.

Uczestniczenie w działalności towarzystw naukowych
Uczestniczenie, co najmniej jeden raz w roku, w krajowych lub międzynarodowych seminariach, sympozjach i konferencjach, dotyczących zagadnień zdrowia publicznego, w szczególności organizowanych przez Polskie Towarzystwo Medycyny Społecznej i Zdrowia Publicznego, Polskie Towarzystwo Higieniczne i inne towarzystwa zajmujące się problematyką zdrowia publicznego.

Przygotowanie publikacji lub pracy poglądowej
Specjalizujący się przygotowuje co najmniej jedną pracą (oryginalną lub poglądową) z dziedziny zdrowia publicznego, opublikowaną w czasopiśmie fachowym o zasięgu ogólnokrajowym lub wygłoszoną na ogólnokrajowej konferencji naukowej i opublikowaną w materiałach konferencyjnych.

Przygotowanie pracy dyplomowej
Zaleca się specjalizującym się podejmowanie tematyki związanej z ich miejscem pracy lub zainteresowaniami. Dzięki temu wyniki pracy będą miały większe szanse na wykorzystanie w praktyce. Forma pracy dyplomowej zależy od wyboru tematyki, może to być:

- raport (np. na temat stanu zdrowia ludności na terenie gminy X opracowany na podstawie ....)
- analiza istniejącego programu lub rozwiązanie problemu dotyczącego stanu zdrowia ludności,
- opracowanie planu lub programu zmierzającego do usprawnienia lub polepszenia jakiejś dziedziny (stanu zdrowia, stanu organizacji, efektywności itp.),
- raport z badania - w całości zaprojektowanego i przeprowadzonego przez specjalizującego się.

5. Metody oceny wiedzy i umiejętności praktycznych

a) Kolokwia i sprawdziany umiejętności praktycznych
Specjalizujący się zdaje kolokwia i sprawdziany umiejętności praktycznych:

- po każdym kursie obowiązkowym, z zakresu wiedzy i umiejętności praktycznych objętych programem kursu - u kierownika kursu;
- z prawa medycznego, zgodnie z obowiązującymi przepisami;
- po każdym stażu kierunkowym z zakresu wiedzy i umiejętności praktycznych objętych programem stażu - u kierownika specjalizacji;
- inne, wymagane w procesie specjalizacji.

b) Ocena znajomości piśmiennictwa
Ocena znajomości piśmiennictwa z zakresu zdrowia publicznego odbywa się w formie prezentacji sprawozdania z przeglądu literatury, w czasie trwania stażu specjalizacyjnego – jeden raz w roku. Oceny dokonuje kierownik specjalizacji lub upoważniona przez niego osoba.

c) Ocena przygotowanej publikacji
Oceny i zaliczenia przygotowanej publikacji dokonuje kierownik specjalizacji.

d) Ocena pracy dyplomowej
Ocena pracy dyplomowej odbywa się w formie obrony pracy, w czasie trwania stażu specjalizacyjnego, w semestrach V – VIII. Oceny dokonuje kierownik specjalizacji lub upoważniona przez niego osoba.

d) Ocena uczestniczenia w działalności towarzystw naukowych
Zaliczenia działalności dokonuje kierownik specjalizacji w oparciu o zaświadczenie oddziału towarzystwa naukowego.

6. Znajomość języków obcych

Specjalizujący się powinien wykazać się znajomością przynajmniej jednego z następujących języków: angielskiego, francuskiego, niemieckiego lub hiszpańskiego, w stopniu umożliwiającym mu dobre porozumiewanie się i korzystanie z bieżącej literatury fachowej oraz pisanie tekstów medycznych.
Oceny znajomości języków dokonują studia języków obcych uczelni medycznych.

7. Czas trwania specjalizacji

Specjalizacja podstawowa w zakresie zdrowia publicznego – dla lekarzy po stażu podyplomowym (bez żadnej specjalizacji) - trwa 4 lata (48 miesięcy), w tym: staże, kursy i urlopy.

8. Państwowy egzamin specjalizacyjny

Studia specjalizacyjne w zakresie zdrowia publicznego kończą się państwowym egzaminem specjalizacyjnym złożonym z części praktycznej i teoretycznej Kolejność zdawania poszczególnych części egzaminu:

1) egzamin praktyczny polega na rozwiązaniu zadania typu: przygotowanie programu, umowy, projektu, raportu itp.
2) egzamin teoretyczny, który składa się z:
   - egzaminu testowego (zestaw pytań testowych wielorakiego wyboru, z zakresu wiedzy wyszczególnionej w programie specjalizacji),

- egzaminu ustnego (zestaw pytań problemowych z zakresu wiedzy wyszczególnionej w programie specjalizacji).

9. Ewaluacja programu studiów specjalizacyjnych

Program studiów specjalizacyjnych będzie poddawany okresowym ewaluacjom i w razie potrzeby modyfikowany przede wszystkim w związku z postępami wiedzy i zmianami w zakresie koncepcji realizowania zadań ochrony zdrowia. Specjalizujący się lekarze oraz ich kierownicy specjalizacji zobowiązani są śledzić i uwzględniać zmiany programowe i odpowiednio korygować proces własnych studiów specjalizacyjnych Aktualna, obowiązująca wersja programu studiów specjalizacyjnych w zakresie zdrowia publicznego jest dostępna na stronie internetowej CMKP: **www.cmkp.edu.pl**